

Az én rendszerváltásom 15. Messze van-e Erdélyország? II. rész

Május végén, a nálunk is szokatlan hideg időjárástól sújtva, nehezen indultunk el Gyergyószentmiklósról, a Gyergyói-havasok és a Hargita aljára, Erdély legzordabb klímájú vidékére. Lada Samaránk kétszáz méterrel a határ előtt romlott el, s csak áldani tudtuk a sorsot, hogy még itthon kijavítottuk. Cservényák László (sofőrünk), a mátészalkai múzeum néprajzosa még a hideg időben is megizzadt, amíg a hiba miatt reggel ötre célhoz értünk. Szabó Piroska, az MTA Néprajzi Kutatóintézetének munkatársa, s Kotics József, a debreceni KLTE Néprajzi Intézetének adjunktusa volt még útitársam, s egyben a Kriza János Néprajzi Társaság konferenciájának előadója is. Bizony össze kellett fogni több intézménynek, hogy ezt a határtól csaknem 500 km-es utat az éj sötétjében megtegyük, s eljussunk a város líceumáig (gimnázium), hogy szállást kapjunk, s pár óra alvás után kiállhassunk előadásaink megtartására.

Alföldiesen s finomkodva mondván, fel kellett kötnünk a „fehérműt”. Hiszen a népi társadalommal és erkölccsel foglalkozó konferenciának olyan helyi előadói és szervezői voltak, mint Nagy Olga, a jeles folklorista, aki csak az utóbbi időben mutatta meg, mennyi mindent tud a paraszti világról társadalmi vonatkozásban is; s akinek „Gyónás” című confessiója most jelent meg a könyvhéten Magyarországon. S Imreh István, ha nem is lehetett jelen betegsége miatt, de olyan előadást küldött, amely a hazai akadémiai székfoglalókra emlékeztetett. Egyikőjük a népi társadalom erkölcsrendjének működését, a közösségi együttélés elveit tárgyalta európai színvonalon, míg a másik levéltári anyag alapján az erkölcsrend konkrét megnyilvánulásait elemezte közösségi, vallási és társadalmi összefüggésben. A rideg, télen valószínűleg alig felmelegített falak felizzottak, s az éjszakai utazástól didergő testünket a szellem erejével melegítettük át.

Majd jött Csergő Bálint!

Számos cikket írt; nálunk autodidakta gyűjtőnek mondanánk; ám ott egy táj, egy közösség, a székelység egyik apostola, aki elemezte, bemutatta a hajdani falusi közösség életét. Konkrét vizsgálatok alapján idehaza kissé lenézően „empirikus szemléletű”-nek mondanák tudományunk korifeusai –bemutatta s nosztalgia nélkül érzékeltette a székel falvak társadalmát, az élő közösséget, a közösséget egybeforrasztó erkölcsöt, az ezeket nagyra nevelő kovászt: a szellemiséget. Majd sivár kép következett: mindennek a tönkresilányítása, az ambíciók kiölése, a családok szétszórása, s ezzel a közösség alapjainak megszüntetése, s a

Írta: Szabó László

2012. július 09. hétfő, 10:17 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:22

kiégett tájú jelen: a fellazult közösség, az egymástól eltávolodott emberek, családtagok, a menekülő szülőföld. S mindez nem a nosztalgia, a búsongó magyarság vagy székelység szintjén, hanem a kemény tények erejével megjelenítve.

De voltak fiatalok is. A másik módszerrel dolgozó kolozsvári egyetemi adjunktusok, akik mindezt objektívebbnek tűnő módszerekkel jelenítették meg, szemiotikát, szimbolizmust, strukturalizmust is belevíve.

Az eredmény ugyanaz. Pusztuló világ, pusztuló értékek s errodáló társadalom. Ceausescu mintha elérte volna célját.

A mi előadásaink újat jelentettek nekik szemléletben, módszerben, de olyan újat, amellyel a saját nyomorúságukat méginkább átvilágíthatják, s egyúttal „közlhetik Európával”, mint ahogyan ezt egyik kollega megfogalmazta.

A hideg, a sivár, lepusztult kollégium, a számunkra elképzelhetetlen menzai körülmények feloldódtak a testvéri, szíves fogadtatásban. Az estéli összejövetel gyergyószárhegyi kolostor népművészek által berendezett szárnyában; a gyergyószárhegyi kastély önerőből helyreállított, jeles kortársi festményektől díszített környezetében, mégis megnyugtató, bizakodóvá tette a Kriza János Társaság összejövetelét. A tudomány bármely módszerű, de objektív megállapításai az igazi önismeret forrásai lehetnek. A pusztítás ellenszegülő, erkölcsi támogatott akarat s szándék minden körülmények között meghozza a gyümölcsét. S úgy véljük, mi sem dolgoztunk hiába évtizedeken át. Módszereink, eredményeink ilyen válságos helyzetű társadalmat is éltethetnek, segíthetik őket akkor, ha ők maguk sem mondhatnak le a megújulásról. S hogy milyen erő áll mindezek mögött, azt lemérhettük vasárnap hazatérőben. Zuhogó esőben halinaharisnyás székelyek vitték a maguk faragta Kirsztust és Máriát, mentek zöldág-szentelésre a határba, hogy mindehhez lelki erőt nyerjenek.

(Folyt. köv.)

Megjelent: Új Néplap, Szolnok, 1991. június 15.